

Bourdieu

Nätverk som lönar sig

Under 1980- och 90-talet blev den franska sociologen **Pierre Bourdieu** allt mer uppmärksam i den engelsktalande världen och i Norden. Svenska översättningar av hans verk kom ut – till exempel *Kultursociologiska texter* och *Homo Academicus* – och flera av Bourdieus begrepp blev en del av den kultursociologiska jargongen. Begreppet "kapital" torde vara bland de viktigaste. Bourdieu har främst specialiserat sig på termerna "kulturellt" och "symboliskt kapital" och i mindre utsträckning "socialt kapital."

igenkännande. Fokus ligger alltså på relationerna. Nätverket ger tillgång till kapitalet. Det sociala kapitalet finns inte som någon privat resurs hos en individ utan är det som förmedlas via länkarna i nätverket.

I diskussionen om finlandssvenskarna och deras identitet och välmående, alltså ett fall där en minoritet tydligen mår bättre och lever längre än majoritetsbefolkningen, har flera lockats att ta till begreppet socialt kapital för att förklara framgången. Finlandssvenskarna har bra sociala nätverk och därför är de lyckligare, säger man. Åtminstone när

Bourdieu använder begreppet kapital som en synonym för makt. I hans fältteori används kapitalbegreppet som ett verktyg när individers och institutioners sociala positioner ska definieras. Fältet är helt enkelt ett strukturerat system av sociala positioner. Mellan dessa positioner finns en spänning – fältet är också strukturerat av olika maktförhållanden. Positionerna kan dominera eller domineras (vara underställda) eller vara jämlika beroende på hur stor tillgång de har till vissa "varor" inom fältet, alltså kapitalet. Ekonomiskt kapital syftar naturligtvis på monetära tillgångar. Socialt kapital är att inneha olika värdesatta förhållanden till vissa betydelsefulla personer och kulturellt kapital kan vara att ha "rätt utbildning" till exempel. Symboliskt kapital är en kombination av socialt och kulturellt kapital, begrepp som "prestige" och "ära" hamnar i den här kategorin.

Socialt kapital handlar alltså om sociala relationer, sociala nätverk. Kapitalet är summan av alla tillgångar som har tillfallit en individ eller en grupp i och med besittandet av ett hållbart nätverk av mera eller mindre institutionaliserade relationer av ömsesidig bekantskap och

det gäller understöd av kultur så har finlandssvenskarna det ganska bra ställt. Tack vare det sociala kapitalet hålls det ekonomiska kapitalet innanför nätverket. Svenska Kulturfonden förvaltar över cirka 400 donations- och testamentfonder, och just före sekelskiftet ökade det ekonomiska kapitalet explosionsartat när man sålde ett antal Nokia-aktier vilket ledde till att fonden för tillfället är en av de rikaste i Finland.

Jenny Wiik är licentiand i konstvetenskap vid Åbo Akademi, skriver om fonder och konstnärstipendier med hjälp av Bourdieus fältteori jenny.wiik@abo.fi

"Kan man tala om ett paradigmskifte inom Din disciplin?"

Lauri Karvonen, professor i STATSKUNSKAP, Åbo Akademi

Samhällsvetenskaperna har varit "trendkänsliga" discipliner som ständigt sökt sin rätta plats någonstans mellan humaniora och de mer exakta vetenskaperna. Debatterna om det korrekta sättet att närma sig studiet av samhälleliga frågor har varit legio. Detta har dock gällt statskunskapen i mindre utsträckning än till exempel granndisciplinen sociologi. Modeflugor har kommit och gått, men på statskunskapens allfarvägar har trafiken förblivit livlig. Aristoteles och Montesquieu citeras därför att de alltså är relevanta för studiet av politik.

En viktig orsak till kontinuiteten är ämnets historiska rötter i historia, filosofi, juridik och kvantitativt orienterade beteendevetenskaper. Beskrivande och förklarande, normativa och objektiva, ideografiska och nomotetiska samt kvalitativa och kvantitativa inslag har länge hört till statskunskapens vardag. En genuin pluralism har rätt inom studiet av politik.

Behaviorismen, systemteorin, marxismen och konstruktivismen har haft ambitionen att skapa ett enhetligt statsvetenskapligt paradig, dock utan att helt kunna ta över. Enligt de flesta statsvetare är testbara teorier på mellannivå ("middle-range theories") att föredra framför stora teoretiska konstruktioner ("grand theories") som inte på ett trovärdigt sätt kan prövas empiriskt.

Inom dagens statskunskap har paradigmsstriderna varit påtagligast i studiet av internationell politik. Striden har stått mellan så kallade realister och konstruktivister, och positionerna har tidvis varit låsta. (Realisterna tror på möjligheten av objektiva analyser baserade på maktkonstellationer och nationella intressen, medan konstruktivisterna framhåller att uppfattningar om internationell politik i grunden är subjektiva – de bygger på socialt konstruerade identitetsupplevelser.) Inom internationell politik har pluralismens avigsida framträtt tydligen: disciplinen segmenteras till ett antal samfund av likasinnade som ogärna umgås med andra segment.

Glädjande är att statskunskapens mittfåra, det empiriska studiet av politiska institutioner och politiskt beteende, på senare år kraftigt förstärkts. Möjligheterna till breda internationella jämförelser har förbättrats, och statskunskapen håller på att bli global. Därmed förbättras också möjligheterna till hållbara generaliseringar om politiska fenomen.

"Kan man tala om ett paradigmskifte inom Din disciplin?"

Peter Nynäs, docent i RELIGIONSVETENSKAP, Åbo Akademi

Om religiöst språk inte är analogt med en gudomlig verklighet, hur skall vi då förstå det? Genom upplysningen förändrades synen på religion, och till exempel heliga skrifter uppfattades inte längre som enbart källor till kunskap om en transcendent verklighet. De fick en ny roll: de blev studieobjekt som speglade kulturer, samhällen och mänskliga psyken. Den moderna tidens "upplysta" syn på religion förband religionsvetenskapen med andra discipliner. Parallellt med detta fanns en viktig strävan att låta perspektiv från sociologi, psykologi och antropologi komplettera varandra i en enhetlig begreppslig förståelse av religion. Så kan man kanske kort beskriva det paradigmskifte som religionsvetenskap bestäms av: religiösa fenomen belyses både från skiftande vetenskapliga perspektiv och genom begrepp som är gemensamma för studiet av religion.

Idén om paradigmskiftet kan vara ett problematiskt redskap, speciellt när det tillämpas på samtiden och historisk distans saknas. Man kan se att det används som en intresseväckande reklamslogan i till exempel titlar och symposiumeteman. Det är harmlöst. Men, det kan även användas för att dra gränser mellan det rådande (i meningen det förlegade) och det nya, mellan det improduktiva och det produktiva. Det baserar sig sällan på en analys av disciplinens utveckling, utan paradigmen konstitueras av själva försöket att teckna en karta för den vetenskapliga verksamheten. De föds inte ur oförenligheten mellan olika forskningsresultat, utan ur en ideologisk eller retorisk strävan att ge en bild av att så är fallet. Här finns ett normativt drag som kan försvåra tvärvetenskaplig dialog och integrativa strävanden. Sådana tendenser ser man drag av i religionsvetenskapen i dag.

För religionsvetenskap och humaniora i allmänhet är frågan om människosyn viktigare än skiftande paradigms. Människosynen är ett svårgräpbar element som vi inte når fram till enbart med vetenskapliga medel och som vi inte kan åsidosätta eller välja helt fritt. Den bygger på affektiva och värderande hållningar, som även är knutna till vår självuppfattning, och färgar av sig på val av teorier, metoder, resultat och hur forskningen kommuniceras. Speciellt när krav på specialisering ökar är det viktigt att uppmärksamma forskningens beroende av forskarens och samhällets människosyn. Men, trots att det är en aktuell fråga är den inte ny. Antagligen har den följt vetenskapen sedan upplysningen, och längre än så.

Birgitta Kurtén formulerar sig rätt träffande i den nyutkomna boken *Homo Sum*. Om det mänskliga hos människan: "Den vanligaste av alla vanliga missuppfattningar är den tidsimperialistiska; vi smeker oss gärna medhårs genom att tro på en utveckling som gått från 'religiös' vidskepelse till 'upplyst' vetenskaplighet."